

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

*Гороховянко Ірина
Науковий керівник – доц. Грушко Віктор*

ПРОБЛЕМИ КОМУНІКАЦІЇ. МІЖКУЛЬТУРНИЙ ПОГЛЯД

Складна суперечлива природа людини як істоти біологічної, соціальної і культуротворчої відповідно визначає і характер її індивідуального і суспільного буття. Задовольняти свої потреби сучасна людина може тільки шляхом участі у суспільній з іншими людьми діяльності. Ця обставина зумовлює необхідність у комунікації з ними. Крім того, саме комунікація стала однією з важливих життєвих потреб людини. Її ж цілі, зміст і способи здійснення накладають свій відбиток на формування людини, на суспільну свідомість і культуру, на систему життєвих цінностей та ідеалів, на саме її індивідуальне і суспільне буття. Все це передбачає не тільки подолання мовного бар'єру, але й формування готовності до міжнародного діалогу, розуміння культурної самобутності інших людей, визнання правомірності іншого бачення реальності й оволодіння новою концептуальною картиною світу, що вможливує розуміння соціальної дійсності й культури.

Розширення меж політичних, економічних, культурних зв'язків між державами піднімає питання про культурну самобутність і культурні відмінності різних народів. Зі збільшенням міждержавних та міжкультурних відносин з особливою гостротою постає питання про конструктивну міжкультурну взаємодію або культурний діалог, зростає значення та роль уміння визначати культурні особливості народів, поважати їх та певним чином знаходити «спільну мову». Тому звернення до міжкультурної комунікації як домінантної реалії сучасного світу є досить актуальною проблемою сьогодення.

Метою даної статті є дослідження феномену взаємодії культур і, як результат, виникнення міжкультурної комунікації її проблем, аналіз соціологічного аспекту цієї проблеми.

Стан дослідження проблеми. Серед зарубіжних дослідників, що розглядали проблему міжкультурного спілкування, заслуговують на увагу праці С. Ніето, Т.Рюлькера, Г. Трейгер, Е. Холл та ін. В Україні предметне поле досліджень у рамках проблематики «міжкультурна комунікація» сьогодні в процесі формування, над ним працюють В. Андрущенко Н. Висоцька, О. Гриценко, Л. Губерський, І. Дзюба, П. Донець, В. Євтух, А. Єрмоленко, Г. Касьянов, М. Кушнарьова, Л. Нагорна, М. Обушний, П. Скрипка.

Викладення основного матеріалу. Комунікація – явище складне і універсальне, її зміст і форми є предметом дослідження багатьох наук. Відтак поняття «комунікація» може вживатись як у широкому значенні (універсальному), так і у вузько-предметному. Комунікація (від лат. *communicatio* – зв'язок, повідомлення) – спілкування, що ґрунтується на взаєморозумінні; повідомлення інформації від однієї людини до іншої або кількох інших[7, с. 12].

Також вчені виділяють таке поняття як міжкультурна комунікація. Цей термін ввели в науковий обіг Г. Трейгер та Е. Холл в середині ХХ ст.. Щоб розібратися у тому, що ж таке міжкультурна комунікація, розглянемо приклад.

Доцент віденського університу Ренате Ратмайер, яка працює на факультеті славістики, досліджувала явище комунікації між слов'янськими та німецькомовними культурами[2, с. 150-151].

Дослідниця описує приклад зустрічі одного українського літнього бізнесмена та австрійської спеціалістки у сфері інтернет-маркетингу. Бізнесмен дуже старанно намагався налагодити добрі стосунки зі своєю молодю партнеркою. Його приємно здивувала компетенція цієї молоді жінки. У подальшій розмові він неодноразово наголошував, що інформатикою займаються не тільки симпатичні, а ще й серйозні жінки. Для українців комунікативна стратегія їхнього співвітчизника, коли він робить компліменти жінці-бізнеспартнеру, очевидна і виражає лише ввічливість з його боку. Але австрійська колега сприйняла компліменти не як вияв вихованості, а навпаки, це викликало в неї роздратування та

відчуття приниження. У неї виникло питання, чому бізнесмен дивується щодо компетентності жінок у професії і, по-друге, чи постало б взагалі питання щодо компетентності чоловіків у подібній ситуації.

З прикладу бачимо, що справа непорозуміння не лише в різних культурах, адже не тільки національні відмінності створюють певні бар'єри у спілкуванні між людьми, а й те, що кожна людина представляє крім своєї власної культури, ще й свою власну індивідуальну субкультуру: успадковану у сім'ї (традиції, звички, норми, правила тощо), отриману від найближчого кола співрозмовників, фахову (кваліфікаційна термінологія, манери поведінки), ту, яку людина сама для себе творить, намагаючись увійти до складу певної групи. Це свідчить про те, що кожна людина вже сама є певним соціальним «інститутом культури»[5, с. 7]. Тому і термін «культура» потрібно відносити до найзначущіших понять.

Життєдіяльність і відносини людей визначаються тією чи тією культурою, яка регулює широкі спектри людської ментальності та поведінки і впливає на характер сприйняття, оцінки і міжособистісних відносин. Освіта, виховання, історична пам'ять, традиції, звичаї, правила, продиктовані суспільством, мова спілкування – все це виробляє систему орієнтацій, яка допомагає кожному індивіду сприймати різні життєві ситуації і адекватно реагувати на них[1, с. 25].

Уже виходячи з цього можна стверджувати, що в жодному суспільстві не може існувати гомогенної культури, як і не може існувати гомогенної структури суспільства. У цьому і полягає складність феномена міжкультурної комунікації. Тому можна стверджувати, що міжкультурна комунікація завжди віддзеркалює сучасну культуру суспільства.

Національний рівень міжкультурної комунікації можливий лише за наявності національної єдності, яка постає як на моноетнічній, так і на поліетнічній основі через спільну господарську діяльність та державно-політичне об'єднання. Це доповнюється і формуванням відповідної культури. Національна культура є сукупністю традицій, норм, цінностей і правил поведінки, загальних для представників однієї нації, держави, вона охоплює субкультури різних соціальних груп, яких може не бути в окремій етнічній культурі[4, с. 56].

Під час взаємодії різних культур виразно проявляються дві тенденції: акультурація та декультурація. Взаємне засвоєння елементів культури (аккультурація) сприяє інтеграційним процесам, взаємному культурному обміну та збагаченню культур. Але при цьому відбувається і процес посилення національної (етнічної) самосвідомості, намагання закріпити національну (етнічну) специфіку. Коли ж за умов тривалої комунікації з іншою культурою відбувається втрата основної, сутнісної частини рідної культури (декультурація), виникає явище невпевненості або нестабільності[3, с. 170]. Такі явища призводять до певних соціокультурних проблем міжкультурної комунікації. Їх можна посилювати або знову ж таки створювати відповідні умови для примирення.

Суб'єктом міжкультурного спілкування завжди виступає сама людина, яка вже є носієм певної культури. Кожна людина входить до складу тієї чи тієї суспільної групи, яка теж у своєю чергою має певну культуру, що впливає на її поведінку. З огляду на вищезазначене можна сказати, що міжкультурна комунікація – це стан сучасного суспільства, в якому складну структуру соціального і культурного простору втілено в символічних формах і образах, які здатна сприймати і розуміти суспільна й індивідуальна свідомість різних національних спільнот та етнічних груп.

У соціокультурному просторі України відбулися також значні зміни, які вплинули на комунікацію. Важливими чинниками, які пов'язані зі зміною соціокультурного простору і характеру процесів комунікації у ньому, є:

- зміни в реальній поведінці під час засвоєння нової соціокультурної реальності;
- «недомодернізований» поступ, зтягнутий і відтак невизначений;
- слабка загальна структурованість українського суспільства;
- значний потенціал соціальної суперечливості;
- різноманітний рівень культурної включеності населення у різні процеси культуротворення та культуровідтворення;
- поява значної кількості субкультур;
- етнокультурна активізація меншин;

- актуалізація молодіжних субкультур, ювеналізація соціокультурного простору;
- легалізації субкультур кримінального чи межового з ними штибу.

Тобто, бачимо на прикладах, що міжособистісні стосунки значно впливають на діалог культур під час комунікації.

Висновки. Отже під час зміни соціокультурних особливостей змінюється і характер комунікативних процесів. Яскравим прикладом того є теперішні процеси, які відбуваються в Україні, де створюється нова соціокультурна реальність. Але потрібно зауважити, що людина сприймає соціокультурний простір відповідно до отриманої нею культури. Тобто, відбувається процес постійного впливу людини (суспільства) на соціокультурний простір і соціокультурного простору на людину (суспільство). Відбувається процес постійного оновлення соціокультурного простору і адаптації елементів, що його створюють, чи процес взаємного проникнення в оновлення. Не слід забувати й те, що сьогодні, коли вплив «планетарної свідомості» дедалі зростає і має визначальне значення для існування людства, соціокультурні запити докорінно змінюються, що знову ж таки доводить, що зміни в комунікації залежать від змін у соціокультурному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галицька М. М. Міжкультурна комунікація та її значення для професійної діяльності майбутніх фахівців. Освітологічний дискурс, 2014, № 2 (6). С.23-32. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/127-Текст%20статті-265-1-10-20140604.pdf (дата звернення: 19.03.2021).
2. Кастінгер М., Антонів О. Проблеми міжкультурної комунікації у сфері ділового мовлення. Теорія і практика викладання української мови як іноземної. 2007. Вип. 2. С. 145–151. URL: http://old.philology.lnu.edu.ua/teoria_praktyka_ukr_mova/vyp_02_2007/23.%20Kastinger.pdf (дата звернення: 19.03.2021).
3. Слющинський Б.В. Міжкультурна комунікація як метод соціального пізнання. Нова парадигма. 2005. Вип. 45. С. 167 - 176.
4. Соснін О. В. Комунікативна парадигма суспільного розвитку : навч. посіб. Київ : НАДУ, 2011. 220 с. URL: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Biblioteka_Magistra/144583d9-5e17-41ba-bc3b-82b883fcfb65.pdf (дата звернення: 20.03.2021).
5. Убейволок О. О., Компанієць Л. Г. Актуальні проблеми міжкультурної комунікації в контексті діалогу культур. Innovative solutions in modern science. № 3 (3), 2016. С. 1-12. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/845-3428-1-PB.pdf (дата звернення: 19.03.2021).
6. Формування культури міжнародного спілкування як засіб протидії проявам ксенофобії та дискримінації в молодіжному середовищі. Все для студента: веб-сайт. URL: http://студенти.kiev.ua/2017/08/24/formuvannya-kulturi-mizhnatsionalnogo-spilkuvannya-yak-zasib-protidii-proyavam-ksenofobiyi-ta-diskriminatsiyi-v-molodizhnomu-seredovishhi/ (дата звернення: 20.03.2021).
7. Шпиґа П.С. Міжнародні комунікації: Конспект лекцій. Київ: Київський міжнародний університет, 2004. 94 с. URL: http://academy.gov.ua/infpol/pages/dop/2/files/53dfa6b2-8428-4688-9bba-7c38b11fa419.pdf (дата звернення: 20.03.2021).

Кудла Тетяна

Науковий керівник – доц. Грушко Віктор

ВПЛИВ КРІШНАЇЗМУ НА УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Для українських міст вже звичною картиною є люди в жовтогарячому одязі, які розспівують мантру «Харе Крішна». Крішнаїти – так називають послідовників Міжнародного Товариства Свідомості Крішни. Ці люди належать до індійського релігійного руху, який став популярним за межами Індії більше, ніж в самій Індії.

Мета статті полягає в тому, щоб дослідити вплив крішнаїзму на українське суспільство. Дане питання актуальне як ніколи, адже ХХІ ст. – це час швидкого обміну інформацією, проникнення нових ідей, думок, культури та релігії в тому числі. Вплив та поширення крішнаїзму на Україну були частково досліджені у працях Й. Григулевича, С. Наливайка, І. Богдановського, М. Тамамян, О. Рушак та ін.

Свою релігію крішнаїти називають вайшнавїзм або вішнуїзм. Вони сповідують віру в єдиного Бога. Основу культової та поза культової діяльності крішнаїтів становить ідея необхідності любовного служіння Богу покладена в основу бхакті-йоги (йоги любові). Для